

Українська література – 33 група

Дата – 27.10.2020. Викладач. Біров О.І. (ел. пошта birov.oksana@ukr.net)

Тема уроку. Іван Багряний роман «Тигролови». Вольовий характер Григорія Многогіршного. Родина Сірків, майор Медвин. Символіка роману, ідея перемоги добра над злом. Популярність твору в повоєнній Європі. Актуальність для нашого часу.

ТЛ: пригодницький роман.

Пояснення навчального матеріалу

Повідомлення теми й мети уроку.

Слово вчителя. У житті людини іноді настає така мить, коли виникає бажання зупинити щоденний рух подій та замислитися над сенсом усього, що відбувається навкруги й у власній душі. Світом правлять дві сили – сила Зла і сила Добра. Не тільки світ є ареною боротьби цих стихій, найзапекліша й найголовніша війна відбувається в кожному з нас. Від народження всі люди рівні. Але одним дарується влада, сила, гроші, а іншим – незмірні страждання, злидні, розчарування. Але всі ми народжуємося Людьми! Ми маємо право залишатися людьми за будь-яких життєвих умов, ми повинні утверджувати своє право бути людьми на землі. Проблема в тому, що для цього потрібна неабияка сміливість. Тільки від людини залежить, що в ній самій перемає – Добро чи Зло. Тільки від людини залежить, чи подолає Добро одвічне Зло, що панує у світі. А для цього потрібна неабияка сила і сміливість духу.

Саме головний герой роману І. Багряного «Тигролови» належить до тих сміливців, які попри всі життєві негаразди кожним своїм вчинком, кожною своєю думкою утверджували право бути людиною. Тому тема уроку звучить так: Роман І. Багряного «Тигролови» – втілення думки про те, що в будь-яких обставинах кожний найперше має бути Людиною. Перемога добра над злом.

Засвоєння навчального матеріалу.

Ідейно-художній аналіз твору. *Групова форма роботи.*

I група. Вправа «*Учимося розуміти авторський задум*».

Завдання: дослідити історію створення роману.

Учні отримують матеріал для дослідження, яким можуть скористатися та обрати тези для відповіді.

Очікуваний творчий продукт: відповідь можна представити у вигляді схеми, таблиці, тез.

II група. Вправа «*Пригодницький роман як джерело захопливих розваг*».

Завдання: визначити жанрову своєрідність твору. Довести, що роман «Тигролови» має ознаки пригодницького роману. Аргументувати свою відповідь.

Учням дається картка з переліком ознак художнього твору, з яких діти повинні вибрати властивості пригодницького роману, а також уривки тексту, якими можуть аргументувати свою думку. Учням надається можливість користуватися інтернет-ресурсами.

Очікуваний творчий продукт: схема, таблиця, колаж, презентація.

III група. Вправа «*Здійснюємо екскурс у минуле*».

Завдання: дослідити історію місцини Зелений Клин.

Учні отримують матеріал для дослідження, яким можуть скористатися та обрати тези для відповіді.

Очікуваний творчий продукт: відповідь можна представити у вигляді схеми, таблиці, тез.

IV група. Вправа «*Удосконалюємо вміння міркувати філософськи*».

Завдання: визначити тематику, коло проблем та ідею художнього твору.

Учням подано матеріал для дослідження: картка з переліком проблем та ідей у художніх творах. Вибрати з них, які стосуються теми. Користуючись інтернет-ресурсами, учні можуть підібрати ілюстрації до роману «Тигролови», аргументувавши свою відповідь.

Очікуваний творчий продукт: схема, таблиця, есе, колаж, презентація.

V група. Вправа «*Розгадай таємниці твору*».

Завдання: визначити символіку назви роману та пояснити образи-символи: експресу смерті, Григорія Многогрішного, української хати, Тихоокеанського експресу тощо.

Учні отримують матеріал для дослідження, можуть користуватися інтернет-ресурсами для підтвердження думки.

Очікуваний творчий продукт: створення колажу, комп'ютерна презентація, малюнки.

VI група. Вправа «*Бачимо текст із середини*». Роль художньої деталі в романі «Тигролови».

Завдання учням: визначити позасюжетні елементи та їхню роль у творі. (Пейзажі, сценічні моменти, екзотичні панорами Сіхоте-Аліня, описи краєвидів на Зміїній та Голубих падах...)

Очікуваний творчий продукт: створення колажу, комп'ютерна презентація, малюнки.

VII група. Вправа «*Трактуємо популярність роману «Тигролови» в повосінній Європі*».

Завдання: з'ясувати визнання роману, обґрунтувати, чому він мав великий успіх серед зарубіжних читачів».

Учні отримують матеріал для дослідження, можуть користуватися інтернет-ресурсами для підтвердження думки.

Очікуваний творчий продукт: схема, таблиця, есе, колаж, презентація.

Учитель. Основою «Тигроловів» став контраст між жахом сталінських концтаборів та привабливістю волелюбних українських переселенців, які приборкали сувору природу і взяли максимум від тих свобод, які їм надавала віддаленість від центру репресій – європейської частини СРСР.

Переживши юнацьку віру в національну революцію і чорне розчарування від грубого потоптання її ідеалів у тридцятих роках, Багрянний шукав докази невмирущості свого народу, ґрuntu для подальших надій на світле майбутнє. «Моделлю» такого ґрuntu були далекі українці – люди, які зберегли національну гідність і загартувалися в двобої з природою та тоталітарною системою, випаливши «пережитки цивілізації»: манірність, розбещеність, лицемірство. А чи досяг письменник своєї мети, ми з'ясуємо, проаналізувавши образи роману.

У період масових репресій досить було одного необережного слова чи вчинку, щоб бути знищеним. Але були ті, що ставали у двобій із долею і вигравали поєдинок: «Жить! Відплатить! Або вмерти!»

- Кому належать ці слова?

Головним героєм роману є Григорій Многогрішний – нащадок славного предка Дем'яна Многогрішного, який у XVII столітті був висланий разом із сім'єю до Сибіру. Інші образи роману «Тигролови» мужні, вони уособлюють український народ, який намагалися знищити протягом багатьох століть. Протиставляється їм образ майора Медвина, який уособлює сталінську репресивну машину, що прагне зламати та знищити таких волелюбних людей

Вправа «*Представ героя*». Прообразна характеристика.

Завдання групам: представити героя, аби якнайглибше розкрити його внутрішній світ: Григорій Многогрішний, майор Медвин, сім'я Сірків, Дем'ян Многогрішний. Учні можуть аналізувати відеофрагменти, уривки з твору, цитатні характеристики тощо.

Очікуваний творчий продукт: монолог героя, інтерв'ю з героєм, інсценізація на фоні музики, рольова гра – упізнай героя.

Вправа «*Розкодуй слово*». Кожній групі даються букви, з яких треба скласти слово: «ліпше», «вмерти», «біжучи», «ніж», «жити», «гниючи». Представники з груп на дошці записують закодовані слова. Вислів : «Ліпше вмерти біжучи, ніж жити гниючи».

- Кому належать ці слова?

Учитель. Саме таке життєве кредо мав Григорій Многогрішний. Він хотів жити, але жити гідно. Сюжетна канва роману побудована навколо двох постатей – Григорія Многогрішного та майора НКВС Медвина. Їх двобій – це боротьба Людини із світом п'їтьми й пекла. Перемога Григорія над «людоловом» Медвиним символізує боротьбу гордого і волелюбного українського народу проти жорстокого тоталітарного режиму, що калічив людей фізично, але не зміг подолати їх духовність.

Сім'я Сірків – це не лише гарна родина, це міцне родовідне дерево української нації, з якого відродилась і утворилась нова держава і нова людина. У Сірковій родині ми вбачаємо долю своєї України. Іван Багряний з оптимізмом утврдує, що плекаючи сім'ю та родину, ми відроджуємося, стаємо сильним і неподоланим народом, а відтак, і щасливим, бо ж «смїліві завжди мають щастя».

Учитель. Григорій – легендарний герой: непереможна фізична сила, підтримувана силою духу, любов'ю до своєї землі і гнобленого люду, ненавистю до ворога. Герой роману «Тигролови» Григорій Многогрішний не скорився, не змирився із своїм насильницьким нав'язаним йому статусом в'язня жахливої системи і залишився Людиною. Іван Багряний хотів переконати нас, упевнити в тому, що за будь-яких обставин особистість може і повинна бути Людиною. І нехай він один – той безумний смїливець, – що не змирився з приреченістю на забуття в жахливій легенді про зникнення душ у пеклі концтаборів, збунтувався, вирвався з пащі цього дракона. Але це вже перемога людей, це вже свідчення нездоланності духу і стійкої власної позиції. Визначаються риси головного героя.

Учитель. Григорій Многогрішний – реальний приклад для наслідування. Уявимо – герой хоче поділитися з вами однією особистою рисою.

- Що кожен із вас особисто для себе взяв би від Григорія Многогрішного в доросле життя?

Закріплення вивченого матеріалу

Проведення тестового опитування

1. З драконом у творі асоціюється:
  - а) тоталітарний режим;
  - б) потяг з ув'язненими до Сибіру;

- в) залізнична колія, що пролягала вздовж болота і густого лісу;
- г) літак, який кружляв над концтабором.

2. Вагони потяга порівнюються у творі з:
а) ящиками; б) перевантаженими човнами;
в) *коробками*; г) великими валізами.

3. «Делом доблесті і героїства» для вартових поїзда-дракона є:
а) *пильно охороняти в'язнів*; б) контролювати кожний рух «злочинців»;
в) забезпечувати спокій Медведину; г) не зрадити Ф.Дзержинського.

4. Чим була викликана роздратованість начальника охорони, коли потяг прибув до кінцевого пункту призначення?
а) Бунтом ув'язнених; б) *відсутністю Г. Многогрішного*;
в) великою кількістю смертності серед полонених;
г) надмірним співчуттям цивільних до ув'язнених.

5. Григорій Многогрішний, каторжник Сибіру –
а) *правнук гетьмана*; б) славетний полтавчанин;
в) майстерний швець;
г) людина, якою пишалася вся українська громадськість.

6. Казковим краєм, золотим ельдорадо назвав письменник:
а) Крим; б) Кавказ; в) *Сибір*; г) Закарпаття.

7. «Дивне море, у якому вода стоїть вище, ніж у всіх інших морях», – так зазначив письменник про:
а) Дунай; б) *Байкал*; в) Дніпро; г) Волгу.

8. Експрес, у якому «Стільки вигод! Стільки розкошів!» – це, на думку автора твору, екстериторіальна:
а) зона; б) райська місцевість; в) благодать; г) *державна*.

9. Втіленням «могутності, сили і гонору своєї пролетарської держави» у романі є:
а) *майор Медвин*; б) усі пасажири експреса;
в) охоронці потяга-дракона; г) газета «Правда».

10. Що споріднювало сім'ю Сірків і Григорія?
а) національність; б) *місце народження*; в) політичні погляди;
г) мисливство.

11. Герой твору, який зазначив про себе, що він є чесною і чемною людиною:
а) Старий Сірко; б) Грицько – брат Наталці;
в) Г. *Многогрішний*; г) Медвин.

12. За рахунок чого сім'я Сірків виживала у тайзі?
а) Вживанням лікарських трав; б) збиранням грибів;

в) рибальством; г) полюванням на тигрів.

Примітка. За кожну правильну відповідь встановлюється 0,5 бала.

Підбиття підсумків

- Що, на ваш погляд, допомагало вижити Григорію після сутички з ведмедем, стрибка з потяга? Чим пояснити постійну боротьбу героя зі смертю?
- Прокоментуйте думку автора: «Тигри... Вони беруть участь у преферансі і в пиятиках, у плітках і навіть коханні».
- З якою метою, на ваш погляд, І. Багрянний порівнює два потяги – Дракон і експрес? Своє міркування обґрунтуйте.
- Що свідчить про небайдуже ставлення пасажирів експреса до каторжників? Чи є воно щирим і відвертим?
- Чому письменник експрес називає фантастичною «шостою частиною світу»? Відповідаючи, намагайтеся ґрунтовно розкрити глибокий підтекст.

Учитель. Людина, сильна духом, завжди викликає пошану, у які б часи вона не жила. Я захоплююся тим, що головний герой, зазнавши стільки лиха в сталінських катівнях, не занепав духом, не втратив природної життєлюбності, залишився вірним сином сонячної України.

І саме Григорій Многогрішний стає живою ланкою, що поєднує минуле та майбутнє. Сучасні юнаки й дівчата так само, як і Григорій Многогрішний, знають, що тоталітарне суспільство не має майбутнього, бо воно зневажає почуття власної гідності.

Сильний тип української людини... Можливо, він поруч із нами? На жаль, не завжди. Прогресуючи, регресуємо. Дається взнаки дефіцит національної честі. То бережимо свою душу, свою мову, своє майбутнє, бо ми є нація, є народ, що має свою Батьківщину; і повинні творити життя на землі, яке завіщане Господом Богом. Я вірю, що у дорослому житті ви завжди будете залишатися справжніми людьми!

У Німеччині вже багато років існує звичай: у родині на 18-річчя синів дарують книгу зі словами: пам'ятай, що у цьому світі ти багато чого вартий, а для цього ти повинен завжди залишатися Людиною!

Думаю, що було б чудово, коли б цей звичай прийшов до нас. Ви будете батьками, і свого часу, сподіваюсь, кожен із вас подарує своєму синові на 18-річчя роман Івана Багряного «Тигролови».

Домашнє завдання.

Підготуватись до написання твору «Чи завжди сміливі мають щастя?»